

Islám ve Střední Asii v carském Rusku a Sovětském svazu

Seminář k dějinám Ruska

Út 12.30-13.50, J4018

Slavomír Horák

Týden 1. Úvod – muslimské regiony Ruska a bývalého Sovětského svazu, charakter islámu ve Střední Asii

Rozložení jednotlivých regionů, historie jejich inkorporace do Ruska a národní historiografie tohoto fenoménu. Vymezení pojmu Střední Asie (jako duchovního prostoru), Turkestánu, Centrální Asie, rozšíření islámu ve Střední Asii. Srovnání tradičního fungování islámu, náboženské směry a súfijské řády, role islámského duchovenstva v politice (Buchara, Chiva).

Povinná literatura:

Khalid, A.: Islam after Communism. Berkeley: University of California Press, 2006, s. 19-33.

Referát:

Olufsen, O.: The Emir of Bokhara and His Country, Copenhagen – London, 1911, s. 365-400.

Geiss, P.: Mahalla and Kinship Relations. A study of residential communal commitment structures in Central Asia of the 19th century. Central Asian Survey, Vol. 20, No. 1, March 2001, s. 97-107.

Doplňující čtení:

Roy, Oliver The New Central Asia. The Creation of Nations. I.B. Tauris, London & New York, 2005, s. 1-24.

Arapov, D. Ju.: Islam v Rossijskoj imperii, 2006, s. 16-39.

Týden 2. Islám v Turkestánu po dobytí Ruska

Šíření islámu mezi kazašskými kmeny, využití islámu ve společensko-politickém životě Turkestánu - státní administrativa a islám (šariátské soudy apod.)

Povinná literatura:

Crews, Robert: For Prophet and Tsar. Islam and Empire in Russia and Central Asia. Cambridge: Harvard University Press, 2006, s. 241-293.

Referáty:

Crews, R. D.: A Empire for the Faithful, A Colony for the Dispossessed. Cahiers d'Asie centrale, Numéro 17-18, 2009, s. 79-106.

Sartori, P.: An Overview of Tsarist Policy on Islamic Courts in Turkestan: Its Genealogy and its Effects. Cahiers de l'Asie Centrale, Numéro 17-18, 2009, s. 477-507.

Manz, Beatrice Arbes: Central Asian Uprising in the Nineteenth Century: Ferghana under Russians. Russian Review, Vol. 46, No. 3, 1987, s. 267-281

Doplňující čtení:

Khalied, Adeeb: Islam After Communism. Religion and Politics in Central Asia. Berkeley: University of California Press, 2006, s. 34-49

Týden 3. Islámský reformismus

Nové reformistické proudy v islámu na přelomu 19.-20. století - panturkismus, panislámismus, džadídismus, Muhammad Abduh, Rašíd Ridá a jejich vliv na ruské muslimy. Gaspirali/Il'minskij, politizace islámu v pozdním carském Rusku – muslimská frakce v Dumách. Širší kontext semináře s ohledem na muslimský svět

Povinná četba:

Muzikář a kol.: Zápas o novodobý islámský stát, Academia, Praha, 1989, s. 50-60 a 75-90.

Referáty:

Tuna, Mustafa Özgür: Gaspirali v. Il'minskii: Two Identity Projects for the Muslims of the Russian Empire. Nationalities Papers, Vol. 3, No. 2, 2002, s. 265-289.

Campbell, Elena: The Muslim Question in Late Imperial Russia. In: Russian Empire. Space, People, Power 1700-1930 (Burbank, Jane – Hagen, Marc von – Remův, Anatomi, eds.), Indiana University Press, Bloomington-Indianapolis, 2007, s. 320-348. (Jinonice) (Pavel Šára)

Týden 4. Džadídisté ve Střední Asii

Reformy ve Střední Asii, jejich hlavní představitelé, tiskoviny a proudy, konzervatismus v. reformismus

Povinná četba:

Khalid, Adeb: The Politics of Muslim Cultural Reform: Jadidism in Central Asia, 1917-1941. London, 1998. 1-17, 80-113 (Introduction and Chapter 3).

<http://publishing.cdlib.org/ucpressebooks/view?docId=ft8g5008rv;brand=ucpress>.

Referáty:

Polonskaya, Ludmila and Malashenko, Alexei. Islam in Central Asia, Reading: Ithaca Press, 2008, s. 36-71. (Tereza Hátleová)

Komatsu, H.: From Holy War to Autonomy: Dar al-islam Imagined by Turkestani Muslim Intellectuals. Cahiers de l'Asie Centrale, Numéro 17-18, 2009, s. 449-475. (Martin Pejřimský)

Doplňující čtení:

Усманова, Диляра: Мусульманская фракция и проблемы свободы совести в государственной думе России (1906-1917), Казань, 1999, с. 31-80.

Carrere D'Encausse, Helene: Islam and the Russian Empire, I.B. Tauris, London, 2009, s. 54-68 a s. 78-116.

Týden 5. Islám a ruské revoluce

Reakce muslimské obce na revoluci, občanská válka a boj za nezávislost či autonomii Turkestánu.

Povinná četba:

Khalid, Adeb: Islam after Communism. Berkeley: University of California Press, 2006, s. 50-61.

Referáty:

Khalid, Adeb: Tashkent 1917: Muslim Politics in Revolutionary Turkestan. Slavic Review, Vol. 55. 1996, p. 270-296. (Petra Minčicová)

Sartori, P.: When a Mufti Turned Islam into Political Pragmatism: Sadreddin-Khan and the struggle for an Independent Turkestan. Cahiers d'Asie Central. Nu. 15/16, 2007.

Týden 6. Basmačové a basmačské hnutí

Teroristé, reakcionáři nebo bojovníci za svobodu? Dva pohledy na Basmače – sovětský a opoziční pohled.

Povinná četba:

Olcott, M. B.: Basmachi or Freeman Revolt in Turkestan, 1918-24. Soviet Studies, Vol. 33, No. 3 (July 1981), pp. 352-369.

Referáty:

Paksoy H. B.: Basmachi Movement from within: account of Zeki Velidi Togan. Nationalities Papers, Vol. 23, No 2. June 1995, s. 373-399.

Paksoy H. B.: Basmachi: Turkistan national liberation movement in 1916-1930s. <http://www.ukans.edu/~ibetext/texts/paksoy-6/cae12.html> (Marie Žižková)

Týden 7. Islám a komunismus

Proměny bolševického režimu k náboženství, ateistická propaganda a ženská otázka, proměna muslimské identity. druhá světová válka a obnova náboženství obecně a islámu zvláště

Povinná četba:

Keller, S.: To Moscow, Not Mecca. The Soviet Campaign Against Islam in Central Asia, 1917-1941, Praeger, London, 2001, s. 141-212.

Referáty:

Keller, S.: "Trapped Between State and Society: Women's Liberation and Islam in Soviet Uzbekistan, 1926–1941." Journal of Women's History, Vol. 10, No. 1 (Spring 1998): 20–44. (Veronika Paulíková)

Froese, Paul: I am an Atheist and a Muslim: Islam, Communism and Ideological Competition. Journal of Church and State. Vol. 47, Issue 3, s. 473-501. www.isreligion.org/wp-content/uploads/froese_atheist.pdf. (Jana Hušková)

Edgar, Adrienne, Lynn: Emancipation of Unveiled: Turkmen Women under Soviet Rule. Russian Review, No. 62 (January 2003), s. 132-149. (Petra Nikšová)

Doplňující čtení:

Polonskaya, Ludmila and Malashenko, Alexei. Islam in Central Asia, Ithaca Press, Reading, 2008, s. 72-109.

Khalid, Adeeb: Islam after Communism. Berkeley: University of California Press, 2006, s. 62-83.

Bazarov, M: Sovětskaya religioznaja politika v Srednej Azii 1918-1930gg. In: Etničeskije i regionalnie konflikty v Evrazii, Ves Mir, Moskva, 1997, s. 46-72.

Film:

Vertov, D.: Tri pesni o Lenine. <http://film.arjlover.net/film/>

Týden 8-9. Islám v poválečném SSSR

Změny v pojetí islámu, infiltrace ateistické ideologie, oficiální a neoficiální islám, počátek radikálních islámských hnutí, politická role islámu v sovětském režimu i zahraniční politice. Sufismus jako alternativní proud sovětského islámu

Povinná četba:

Exnerová, Věra: Islám ve Střední Asii za carské a sovětské vlády. Karolinum, Praha, 2008, s. 46-69, s. 133-177.

Referáty:

Exnerová, Věra: Caught Between the Muslim Community and The State: The Role of the Local Uzbek Authorities in Ferghana Valley, 1950-s-1980s. Journal of Muslim Minority Affairs, Vol. 26, No. 1, April 2006, s. 101-112. + Ro'i, Yaacov: The Task of Creating the New Soviet Man: „Atheistic Propaganda“ in the Soviet Muslim Areas. Soviet Studies, Vol. 36, No. 1 (Jan 1984), s. 26-44. (Michaela Danišová)

Babadjanov, B. - Kamilov, M.: Muhammadjan Hindustani (1892 - 1989) and the Beginning of the "Great Schism" among Muslims of Uzbekistan. - Islam in Politics in Russia and Central Asia (Early Eighteenth to Twentieth Centuries). Ed. by Stephane A. Dudoignon and Komatsu Hisao. Tokyo, 2001, s. 195 – 219.

Olcott, Martha Brill, Sufism in Central Asia. A Force of Modernization or a Cause for Politization? Carnegie Papers, No. 84, May 2007. (Michal Lebduška)

Ersahin, Seyfettin: The Official Interpretation of Islam under the Soviet Regime, Journal of Religious Culture, No. 77, 2005. (Kristýna Divišová)

Doplňující čtení:

Khalid, A.: Islam after Communism. Religion and Politics in Central Asia. Berkeley: University of California Press, 2006, s. 84-115.

Rywkin, Michael, Moscow's Muslim Challenge London: Hurst & Company, 1982, 84-121.

Olcott, Martha Brill: Soviet Islam and the World Revolution. World Politics, Vol. 34, No. 4 (Jul. 1982), s. 487-504.

Rywkin, Michael: Islam and the New Soviet Man; 70 Years of Evolution. Central Asian Survey, Vol 6, No.4, 1987, s. 23-33.

Babadzhanov, B.: O fetvach SADUM protiv „neislamskich obyčajev“, In: Islam na postsovětskom prostranstve (Malašenko, A. – Olcott, M. B., eds.), Moskva: Art-Biznes-Centre, 2001, s. 170-185.

Roy, Oliver The New Central Asia. The Creation of Nations. London & New York: I.B. Tauris, 150-160.

Týden 10. Perestrojka a islám v SSSR

Vliv afghánské války na islám ve Střední Asii, obnovení kontaktů s islámským světem, rekonstrukce a výstavba mešit a medres, islám v nacionalistických proudech v sovětských republikách, politický islám – založení islámské strany

Povinná četba:

Khalid, A.: Islam after Communism. Religion and Politics in Central Asia. Berkeley: University of California Press, 2006, s. 116-135.

Referáty:

Malashenko, A. V. – Polonskaya, L.: Islam in Central Asia, Reading: Ithaca Press, 1994, s. 109-142. (Jiří Chrupa)

Doplňující četba:

Malašenko, A. V.: Musul'manskij mir SNG. Moskva, 1996, s. 60-95.

Týden 11. Proměny islámu v postsovětském období. Tendence a perspektivy

Islám v postsovětské Střední Asii. Evoluce islámských hnutí, obnova islámu, islám v ideologiích střeadoasijských režimů. Reislamizace Střední Asie? Islám jako hlas opozice ve střeadoasijských zemích.

Povinná četba

McGlinchey, Eric: Divided Faith: Trapped Between State and Islam in Uzbekistan. In: Everyday Life in Central Asia (Sahadeo, Jeff – Zanca, Russell, eds.). Indiana University Press, Bloomington, 2007, s. 305-318

Referáty:

Peyrouse, S.: La Gestion du fait religieux en Asie Centrale, poursuite du cadre conceptuel soviétique et renouveau factice. Cahiers, de l'Asie Centrale, numéro 13-14, 2004, s. 77-120.

Malashenko, A. V.: Islam, Politics and the Security in Central Asia. *Russian Social Science Review*, Vol. 46, No. 1, January-February 2005, p. 4-18 + Berdikееva, Saltanat: Myth and Reality of Islamic Extremism in Central Asia. *Eurasia* 21, 2006. rukopis. (Sarah Komarová)

Naumkin, Vitalij: Militant Islam in Central Asia: The Case of Islamic Movement of Uzbekistan. Berkeley Program in Soviet and Post-Soviet Studies. University of California. Berkeley, 2003. (Michal Marek)

Doplňující četba

Абашин, Сергей: Потомки святых в современной Центральной Азии. Этнографическое обозрение, № 4, 2001, s. 62-83.

Základní literatura:

- Khalid, A.: Islam after Communism. Religion and Politics in Central Asia. Berkeley: University of California Press, 2006
- Exnerová, Věra. Islám ve Střední Asii za carské a sovětské vlády. Karolinum, Praha, 2008.
- Khalid, A.: The Politics of Muslim Cultural Reforms. Jadidism in Central Asia. London, 1998
- Keller, S.: To Moscow, not Mecca. The Soviet Campaign against Islam in Central Asia. 1917-1941. 2002
- Encausse, H. C. – Rodinson, M.: Islam and the Russian Empire: Reform and Revolution in Central Asia. London: I. B. Tauris, 2009.
- Polonskaya, L. – Malashenko, A.: Islam in Central Asia. Reading: Ithaca Press, 1994

Doplňková literatura:

- Crews, Robert: For Prophet and Tsar. Islam and Empire in Russia and Central Asia. Cambridge: Harvard University Press, 2006.
- Atkin, M.: The Subtlest Battle. Islam in Soviet Tajikistan. Foreign Policy Research Institute, Philadelphia, 1989
- Kamp, M.: The New Woman in Uzbekistan: Islam Modernity and Unveiling Under Communism,
- Babakhan, Zyauddin Khan Ibn Ishan: Islam and the Muslims in the Land of Soviets, Moscow, 1980.
- Поляков, С. П.: Традиционализм в современном среднеазиатском обществе. Центральный дом научного атеизма, Москва, 1989.
- Kehl-Bodrogi, K.: Religion is not so strong here. Muslim Religious life in Khorezm after Socialism, Munster: LIT-Verl, 2008.